

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא

בו א מיי פכ"ד מהל' מביה הל' ד סמנ עשין פכ טושיע ח"מ סי' רנח סעף ו' וז"ל: בו ב מיי' שם הל' א טושיע' עס סעף ו': כח ג ד מיי' שם הל' ג טושיע' עס סעף ו': כה ה ו מיי' פכ"ז מהל' מביה הלכט ט טושיע' ח"מ סי' רכ טעף ו': ע ו מיי' פ"ז מהל' מביה הלכט ט טושיע' סכ הלכט א סמנ עשין סכ ולחון קט טושיע' ח"מ סי' רכ טעף ו':

רבינו גרשום

דמזטרפין וקנה קרקע. או דלמא הויאל והוא שלישי לא ברדיה קאי לא מצטרפי: בעי רב אשי. מכר לו ג' אילנות בתוך שלו ובר אחר מפסיק בין האילנות הללו מהו בין אמרין הויאל דבתוך שלו מכרין קנה קרקע או דלמא כיון דבור מפסיק בשתי שדות דמיון ולא קנה. והכי נמי מפרשי גבי אמת הימים וריבבא דריקלי בין האילנות הויאל אלא שבור עומק הוי טפי הפסקה מאמת הימים. ואמת הימים הוי הפסקה טפי מן ריבבא דריקלי: בעי מיניה הלל מרבי לא היל הוקן הוא זה לפי שלא היה בימי רבי א' שרבי היה בחורבן ראשון והלל הוקן בחורבן השני: עלה ארו בין אילנות הללו מהו. מפסיק או לא מפסיק: ומקשי ליה מאי קא תיביי לך. עלה ברשומא דידה דלוקח נפיק ושלי הוא: אלא היה ארו ביניהן. בשעת מכירה מהו אמר ליה קנה וקונה קרקע דלא מפסיק: כיצד האילנות עומדין. דקנה הקרקע כשורה: ור' יוחנן אמר כחצובא. כלומר כמו בקבוק שהוא עגול כן הם עומדין כשורה הן עומדין קנה קרקע תחתיהן וביניהן חוצה לזן כמלא אורה וסלו אצ"ג דכשורה עומדין כ"ש כחצובא דדאי קנה קרקע: ומאן דאמר כחצובה. מאי טעמא יש לו קרקע משום דלא מודיע ביניהן להכי מכר לו הקרקע שביניהן שאין יכול לתרוש בעצמי בקי ביניהן להיות חלק שלו שלם אבל כשורה דמצי למודיע מיכן ומיכן סמוך לאילנות וביניהן לא קנה קרקע: תלת דרמייתא. אילנות של אבד בעגול אחד דלא מודיע ביניהן הכי נמי דיש לו קרקע ללוקח. ורמייתא גדולות ונבחות. אמר ליה. הא דדאי יש לו קרקע משום דחשיבי הני אילנות ומכר לו קרקע אבל גבי היגי אין לו קרקע דלא חשיבי: פ"שקא המוכר את הראש. סתם בבחמה סתם לא מכר את הרגל משום דהנהו חשיבי לחוד והני חשיבי לחוד והכי נמי כל הני מכר האי לא מכר האי דכל חיא וחדא מלתא חשובה באפי נפשה היא: מכר את הקנה. הריאה קרי לה על שם קנה: אבל בבחמה דקח מכר את הראש מכר את הרגלים. משום דלא חשיבי כלום לגבי הראש דבר מיעט הוא והכי רגלי אינשי למיקני: מכר את הרגלים לא מכר את הראש. משום דראש חשוב בפני עצמו הוא: מכר את הכבר לא מכר את הקנה. משום דקנה חשובה באפי נפשה היא: מכר לו חטיס יפות. ונמצא שנתן לו יפות שנחאנה מוכר. מוכר יכול לחזור כדמפר' בגמ': התנה ליה ליה יפות ונמצא יפות כחאמא אין אחד מהם יכול לחזור בו הויאל שהשלים לו תנאו. וכל מי שנחאנה יכול לחזור בו וידו על העליונה משום דמין אחד הן. אבל התנה עמו לתת לו שחמתית. כלומר חטין אדומים שנחאמו מחמת התנה הוורחת עליהן ועל שם החמה קריים שחמתית. והויאל דכל הני שני מין הן יכולין לחזור בהן שלא כזה התנה ליתן לו: אמר רב חסדא מכר לו שיה חמש בשש. והשתא איכא אונאה וסבידא ליה לרב חסדא דשתות כיתור על שתות וכל סמך. ושוב הוקרו ברשות הלוקח ועמדו על ח' מי נתננה מעיקרא הלוקח והלוקח אצ"ג דנתיקרו ועמדו על ח' אמר רבה יכול לחזור בו הויאל דמתיקרא הוא בו חזרה. אבל המוכר אם רצה לחזור בשביל שנתיקרו דהשתא מיהא נתננה אינו יכול לחזור בו משום

רשות הרבים מהו שתפסיק. א' לאו ברוחז ט"ז איירי א'ע"פ שסתמו קי: **מכר את הקנה** כו'. קנה היא ריאה עם הלכ ומספקא ליה לר"י אם מכר הלכ אם מכר ריאה אם מכר ריאה אם מכר הלכ: **לוקח יבוא לחזור בו ורא מוכר**. אורי"ת דרצב דפסיק צפ' הוהב (צ"מ דף נ: ושם ד"ה אמר) שמת קנה ומחזיר אונאה אחי שפיר כרצ חסדא ולא צעה למימר דקנה צונל כרחו אלא צעה קנה ומחזיר אונאה אלא שלא מש רצב לפרש רעה משום דקאי אמתניתין דהתם דקמני ידו על העליונה ותניא כוותיה דרצב דקא מייתי התם ג' היינו מרבי יהודה הנשיא דלמחר רעה אומר תן לי מקחי ולא כר' נתן אע"ג דלכאורה משמע דהוי כר"י דנקט רצב ממש לישנא דנקט ר"י מכל מקום רצב הוא כרבי יהודה הנשיא וקנה לרצב לא הוי קנה דר"י דקנה לרצב אם רעה וקנה דר' נתן על כרחו והא דלמחר התם צמר הכי ממני' דלא כרבי נתן ולא כרבי יהודה הנשיא כו' וקאמר רעה לעולם רבי נתן ומני נמי צברייתא רעה רצה אמר לעולם כרבי יהודה הנשיא מה שלא רצה רצה להעמיד כר"י ומני רצה רצה דרצב גופיה קאמר קנה וצעי למימר רעה היינו משום דאיהו קאי אמתניתין אבל ר"י דלא קאי אמתניתין הוה ליה לפרושי: א'

הריאה ונקראת על שם קנה שלה: ד' **מדות צמורין**. ד' דינין חלוקין זה מהו ואלו הן לוקח יכול לחזור בו מוכר יכול לחזור בו אין אחד מהן יכול לחזור בו שניהן יכולין לחזור בהן הרי ד' והשתא מפרש להו ואיל. ומיינא לא למעוטי מידי אלא להודיע שזריך לתת טעם לכל ארבעתן למה הן חלוקין זה מהו: **מכר לו חטיס יפוס**. התנה לו למכור חטיס יפות ונמלאו רעות אין זה מקח טעות שיוכלו שניהם לחזור שהרי חטין התנה לו למכור וחסין מכרו ואי משום דרעות נייחו אין זו אלא אונאה א' כגון אונאה שמתו ויכול לוקח לחזור שהרי נתמנה אבל מוכר שלא נתמנה לא יכול לחזור אפי' אם הוקר השער דבשעת מכירה לא נתמנה הוא אלא לוקח ותנן צהוב (צ"מ דף נא). מי שהטיל עליו אונאה ידו על העליונה רעה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאומייתא והכא נמי מי שנתמנה יכול לחזור בו. ואע"ג דלית הלכתא כי הדיא משנה דהא פסק רצב צהוב (שם דף נ:): שמת קנה ומחזיר אונאה ואינו יכול לומר תן לי מעותי והדיא משנה מוקי לה רצב כר' יהודה הנשיא ואיהו סבידא ליה כרבי נתן אפילו הכי הלא גבי יפות ונמלאו רעות כ"ע מודו דיכול לחזור שהרי הטעמו ולא היה דעמו ליקח רעות אבל גבי אונאת שמת שקנה מה שרעה לקנות וליכא שום טעות אלא מכירת יוקר התם מחזיר אונאה משום דכתיב ויקרא כהן אל תונו אבל המקח קיים כרבי נתן וכדפסק רצב: **רעות ונמלאו יפוס**. מוכר נתמנה והלכך יכול לחזור ולא לוקח אפי' אם הוצל השער: **אין אחד מהן יכול לחזור בו**. ואפי' אם לוקח השער דנתמנה מוכר או הוצל השער ונתמנה הלוקח דסד"א דליכא דהוצל השער ורועה לוקח לחזור מצי טעין גבי רעות ונמלאו רעות איני יפות ומכוונתי והאי דלמרי לך רעות לאו משום דמלמרי אלא משום דרע רע יאמר הקונה [משל כן] כדלמך בגמ' [פד]. וכן הדיא דהוקר השער ורועה מוכר לחזור מצי טעין גבי יפות ונמלאו יפות רעות הייתי סבור למכור והא דלמרי יפות משום דטוב טוב יאמר המוכר דמדרע רע יאמר הלוקח המוכר אומר טוב טוב קמ"ל דמרייהו לא מנזו הדרי הויאל ונמלאו כמו שאמרנו שניהן. והוא הדין במוכר סתם שלא פירשו לא רעות ולא יפות דאין אחד מהן יכול לחזור: **אדומה על שם חמה שמאדומתן: ונמלאו צננה**. שניהן טעו דכיון דהתנה לו למכור שחמתית חפץ היה לעכב הצננה וגם הלוקח לא היה חפץ בצננה כי אם בשחמתית. וכן כל הנך דקמני ואילז דהו שני מינין ואיכא דניחא ליה צהאי ולא ניחא ליה צהאי הלכך הוי מקח טעות ושניהן נתמנו הלכך שניהן חוזרין ואע"פ ששוח יפה א' ממנה שקנאו מיהו אין חפצים במכירה זו לא לוקח ולא מוכר אבל גבי חטין יפות ורעות כולי עלמא ניחא להו ציפות ולא צרעות ורזון המוכר לעכב היפות ולמכור הרעות ודעת הלוקח ציפות ולא צרעות: **וין ונמלאו חומץ**. אין זה יפות ונמלאו רעות דליכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרם כדמפרש בגמ' [פד]: **גב' אמר רב חסדא מכר לו שוח חמש בשש**. שעתה נתמנה לוקח שמת מעות שהרי מו' מעות שנתן לו למוכר לא היה לו ליתן כי אם ה' דליו שוח אלא ה' אבל שוח ו' צה' דלקמיה [פד]. הוי שמת מקח שנתמנה המוכר מפשוט אחד שהוא חלק שם משוייו של מקח ששוח ששה וצה' מכרו וקרי ליה רב חסדא אונאה וקאמר בתרייהו שנתמנה יכול לחזור בו דסבידא ליה כשמואל דלמחר צפרק הוהב (צ"מ דף מט): אף שמת מעות שנינו דלא שנא אונאת שמת דמעו או אונאת שמת דמקח דהויא אונאה ויכול לחזור מי שנתמנה כדמתן [שם נא]. מי שהוטלה האונאה עליו ידו על העליונה ותניא אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאומייתא מכר לו שוח ו' צה' א' נתמנה מוכר יד המוכר על העליונה רעה אומר לו תן לי מקחי כו'. ומיהו לית הלכתא כרצ חסדא אלא כרצב דפסק התם [נ:]: הלכתא שמת קנה ומחזיר אונאה ומיהו רב חסדא כסתם מתני' דהתם ס"ל דמי שהוטל עליו ידו על העליונה ואתא למימר דהיכא דמכר לו שוח חמש צו' דנתמנה לוקח והיה יכול לחזור צכדי שיראה לתגר או לקרובו כדלמך בגמ' צהובב (שם) הוקרו בתוך אותו זמן ועמדו על שמה דהשתא לצסוף נתמנה מוכר אפילו ציומר משמות דהוי ציטול מקח ורועה מוכר לחזור עתה משום דעדיין הן נתקיים המקח לגמרי כל זמן שיכול לוקח לחזור דעדיין לא הראה לתגר או לקרובו והלכך הויאל וצתוך כך נתמנה גם הוא רועה לחזור שהרי עתה נתמנו שניהם אפי' אינו חוזר דמי הוא שנתמנה מעיקרא צשעת מכירה לוקח הלכך יכול לחזור צו כל שעה שירצה בתוך זמן הקצוב לו אבל לא מוכר שהרי הוא היה המאנה וידו על התמנה ואע"פ שלא נתקיים המקח עדיין כשחזר ונתמנה גם הוא: **משום דל"ל**

צעי רב אשי. אם תימצי לומר דהנך אין מפסיקין משום דליכא שום הפסק צינתיס אבל אם יש צור של מים מכוונסי צין ג' אילנות מהו שפסיק ואת"ל דליו מפסיק דהא לא מיתחמו המיס מצדאי אבל אמת המיס מהו ואת"ל דלא מפסיק רשות הרבים כגון מד' אמות עד ט"ז ולא ט"ז בכלל מהו שפסיק: **ריבבא דדיקלי**. הרכבת דקלים הרצה צימד דמי להפסקה טפי מכולהו: **עלה ארו ציניהן**. לאחר מכירה מהו מי הוי הפסקה ולא יקנה קרקע. הכי ס"ד השתא. ומתמה עלה הא צרשומיה דלוקח קאי דכיון דמעיקרא לא היה שום הפסק קנה קרקע וכיון דקנה קרקע הארו שלו הוא דצקרקע שלו גדל: **היה ארו**. צשעת מכירה: **קנה וקנה**. וגם הארו קניו לו דמתניא לעיל ואת האילנות שציניהן: **כיצד הן עומדין**. היאך הן עומדין הני ג' אילנות שיש בהן מארבע ועד ט"ז היאך סדר נטיעתן דקני קרקע: **כשורה**. כזה ● ● ● והוי ד' אמות או עד י"ז צין כל אחד לצדיו: **כחצובא**. קנקן שיש לו שלש רגלים אחד כנגד אחר השתים כזה ● ● ● **כל שכן כחצובא**. דאין הקרקע ראוי לחרישה ולא שירה לעצמו: **סתם היגי רומייתא**. סגאים או אטדים גדולים כחצובא. ולי נראה אפילו כשורה נמי לא מיודרע צינתיס שדואגיס ללכת בצמון להם מפני שנועליס בגוף כקון ומכאצ: **הנך לא חשיבי**. היגי רומייתא ואנן תרתי צעינן חשיבות דאילנות והוא דלא מיודרע: **בתנ"י** לא מכר את הרגלים. ובתוספתא (פ"ד ה"ו ע"ש) תני צד"א צמקום שלא נהגו אבל צמקום שנהגו הכל כמנהג המדינה: **הקנה**. היא

א' לפי דרך שהרבים עוברים בו. ריעו יוסה. ב' דחשיב י"ז אמה מפורים. עיב"א. ג' וז"ל ס"ט: תניא כוותיה דרבא וגו' שרות קנה ומחזיר אונאה, דברי רבי נתן. רבי יהודה הנשיא אומר יד מוכר על העליונה (אם נתננה מוכר, רש"י) רצה אומר תן לי מקחי וכו'.

מוסף תוספות

א' פי' דרך שהרבים עוברים בו. ריעו יוסה. ב' דחשיב י"ז אמה מפורים. עיב"א. ג' וז"ל ס"ט: תניא כוותיה דרבא וגו' שרות קנה ומחזיר אונאה, דברי רבי נתן. רבי יהודה הנשיא אומר יד מוכר על העליונה (אם נתננה מוכר, רש"י) רצה אומר תן לי מקחי וכו'.

פירושים

א' פי' דרך שהרבים עוברים בו. ריעו יוסה. ב' דחשיב י"ז אמה מפורים. עיב"א. ג' וז"ל ס"ט: תניא כוותיה דרבא וגו' שרות קנה ומחזיר אונאה, דברי רבי נתן. רבי יהודה הנשיא אומר יד מוכר על העליונה (אם נתננה מוכר, רש"י) רצה אומר תן לי מקחי וכו'.

(א) ז"ל ע"כ ר"י אחר חורבן בית וכלל הוקן קיום חורבן יפה. (ב) ר"ל אם נתמנה צמות כשעור אונאה. או אפשר דרענו קאי ארישא אפילו ונמלאו רעות.

הקנה. משום דקנה מלתא חשובה באפי נפשה היא: מכר לו חטיס יפות. ונמצא שנתן לו יפות שנחאנה מוכר. מוכר יכול לחזור כדמפר' בגמ': התנה ליה ליה יפות ונמצא יפות כחאמא אין אחד מהם יכול לחזור בו הויאל שהשלים לו תנאו. וכל מי שנחאנה יכול לחזור בו וידו על העליונה משום דמין אחד הן. אבל התנה עמו לתת לו שחמתית. כלומר חטין אדומים שנחאמו מחמת התנה הוורחת עליהן ועל שם החמה קריים שחמתית. והויאל דכל הני שני מין הן יכולין לחזור בהן שלא כזה התנה ליתן לו: אמר רב חסדא מכר לו שיה חמש בשש. והשתא איכא אונאה וסבידא ליה לרב חסדא דשתות כיתור על שתות וכל סמך. ושוב הוקרו ברשות הלוקח ועמדו על ח' מי נתננה מעיקרא הלוקח והלוקח אצ"ג דנתיקרו ועמדו על ח' אמר רבה יכול לחזור בו הויאל דמתיקרא הוא בו חזרה. אבל המוכר אם רצה לחזור בשביל שנתיקרו דהשתא מיהא נתננה אינו יכול לחזור בו משום